

Dr. ERDŐ JÁNOS

VALLÁS ÉS EMBERSZOLGÁLAT

Az IARF* — Unitárius Világszövetség — tokiói kongresszusának nagy érdeklődést kiváltó témája „Vallásos út a békéhez; keleti kezdeményezés, nyugati válasz“** volt. A sokoldalú tanácskozáson nem csupán egyházi vagy teológiai kérdésekről volt szó, hanem elsősorban olyan problémákról, mely az egész emberiség ügye: a béke. A nagygyűlés célja volt, hogy a résztvevők betekintést szerezzenek a békével konfrontálódó problémákba, gyakorlati módokat és eszközöket keressenek, melyekkel a vallásos emberek hozzájárulhatnak a béke megerősítéséhez. Egyben alkalmat kívánt nyújtani arra is, hogy a jelenlevők dialógust folytassanak vallásuk hasonlatosságairól és különbözőségeiről, hogy a kölcsönös megértés és barátság elmélyítésével hatékonyabban együttműködhessenek az emberiség békés jövőjének biztosítása érdekében. A kongresszus munkálataiban három elv érvényesült:

- a) a különféle vallási tapasztalatok és teológiai felfogások szabad kifejezése;
- b) a vallás, mint a tanítás, gyakorlat és társadalmi felelősség összessége;
- c) a béke, mint lényegében egy belső — lelki — és egy külső — társadalmi — állapot egysége.

I. *„Vallásos eszmék és alapelvek; út az üdvözüléshez, a teljességhez“* címen a kongresszus témájának antropológiai alapvetését végezte el az IARF 1. számú munkacsoportja.

1. *Ki és milyen az ember?*

A tanácskozás kulcskérdése az ember volt, akinek lényegét elfogulatlanul keresték egyéni adottságaiban, történeti fejlődésében és közösségi mivoltában. Az antropológiai hangsúly azon az elven alapult, hogy a földi lét középpontjában az ember áll, reá való tekintettel kell rendezni minden más kérdést.

A hit szempontjából az ember a lét síkján „Isten képmása“, amennyiben szellemiségében hasonló Teremtőjéhez. Ez az alapadottság különbözőteti meg a többi élőlényektől. Az emberek különbség nélkül mind egyenlők Isten előtt és nyitottak az isteni célok befogadására. Isten gyerme-

* „International Association for Religious Freedom“ rövidítése.

** „Religious Path to Peace; Eastern Initiative and Western Response“.

kének szabadsága van, mert szabad szellemet hordoz magában. Ennek erejével képes dönteni, igent és nemet mondani, holnapot tervezni; a jövőt értelmében és kezében tartja. A szabadság azonban nem csupán jog vagy kiváltság, hanem feladat is, mely mindig elkötelezést jelent az emberibb életre.

Az ember természeténél fogva társas lény, rászorul arra, hogy társadalomban éljen. Ő az alapja, alanya és célja minden társadalmi intézménynek. Fejlődése és a társadalom viszonyai kölcsönösen összefüggnek. A kongresszus érdeklődése is inkább az ember társadalmi kérdései felé fordult.

Felfogásunk szerint az ember még nem befejezett, nem azonos teljes mértékben önmagával, még nem találta meg teljességét. Azonban lelkének értéke, jóra való képessége, értelmének teremtő ereje, lelki természetének mélysége és erkölcsi perspektívája — lehetővé teszik, hogy szüntelenül növekedjék. A próféták, vallásalapítók és mindenekelőtt Jézus, mind hittek az ember természetének tökéletesíthetőségében, és arra buzdítanak, hogy mi is tökéletesedjünk Isten hasonlóságára.

Az ember olyan hivatással rendelkező lény, akinek következetes törvényszerűségben kell növekednie. Hitünk szerint élete annál teljesebbé lesz, minél inkább felismeri Istentől kapott adottságait és azokat önmagában kibontakoztatja, s mások javára gyümölcsözteti. Életcélja nem is lehet más, mint önmagának megvalósítása, lényének integrális fejlődése, személyiséggé, Isten fiává való nemesedése, valamint Istennel és embertársával való szoros kapcsolat megteremtése, azaz szeretni Istent és a felebarátot. Ebben a szeretetben mindent odaadunk, és ezáltal maradék nélkül megtaláljuk önmagunkat.

Az erkölcsi valóság középpontjában az ember áll, aki felelős önmagáért Isten és embertársai előtt. Erkölcsi felelősségét nem csökkenti a tudományos és technikai fejlődés, ellenkezőleg, inkább fokozza azt. A hit tartalma is nem a világtól való elfordulás, hanem a világért érzett felelős szolgálat. Hívónek lenni a szekuláris társadalomban nem más, mint részt vállalni az emberi lét minden feladatában. Egész életvitelét pedig alárendelni a jézusi evangéliumnak, a szolgáló szeretetnek, a megértésnek és a testvéri együttműködésnek.

2. A lét alapja

Hitünk szerint az emberi lét egy végső valóságra, Istenre utal, aki mint szellem és szeretet jelen van a világban és megnyilvánul az igazság, jóság és szépség végső értékeiben. Az unitárius keresztény vallás alapállása, hogy mindent Isten alkotott szeretetből, az életet is ő adta, mint ajándékot. Ebből következik, hogy csak akkor találjuk meg igazi hivatásunkat, ha szoros kapcsolatban maradunk az élet Teremtőjével. Mi nemcsak az életet, mint természetes létet kaptuk Istentől, hanem az életnek egy új minőségét, melyet Isten hat át jelenlétével és akarásával.

A vallásos hit az ember jóságát, szeretetét, emberségét mind Istennel összefüggésben látja. Az ember eszményi állapotát pedig az Istennel való életközösségben fogja fel. Ennek jellemzője az Istenben való mély bizalom, mely erkölcsi felelősségre indít az emberiségért és a világért. Isten az embert az élet teljességére hívja és aszerint értékeli őt, hogy mennyire teljesítette az isteni akaratot.

3. Az elidegenedés

A kongresszus tagjai egyetértettek abban, hogy az emberi lét alapkérdése a bűn valósága, melynek felmérése hozzá tartozik a vallásos ember valójának tisztánlátásához.

A bűn elidegeníti az embert igazi hivatásától. Az elidegenedés fő oka a bűn, mely nem más mint: erkölcsi rossz, vétség, Istennel és emberrel szembeni hűtlenség, visszaélés a szabadsággal, önmagunk által emelt akadály a magasabb rendű élethez vezető úton. A bűn végeredményben a „Szeresd felebarátodat, mint magadat“ parancsolat nemteljesítése.*

A bűn rombolja és dehumanizálja természetünket, eltorzíja életünket és megszakítja kapcsolatunkat Istennel és felebarátainkkal. Végso fokon megfosztja az életet értékétől és céljától, s elfedi Istenre való vonatkozását. A bűn idegen természetünktől, valójában betegség, mely gyógyítható. Adottságainknál fogva képesek vagyunk önerőből megszabadulni a bűntől. Életünk ennél fogva állandó küzdelem egyfelől az erkölcsi rossz ellen, másfelől a jó érvényesüléséért az emberek és közösségek javára. A kongresszus kiemelte, hogy a bűntől megszabadult ember nem természetfeletti lény, hanem a teljes, igazi ember.

4. Az üdvözülés

Hitünk szerint az élet végső célja az üdvözülés, mely magában foglalja az elidegenedés megszüntetését, és természetes kapcsolatunk helyreállítását Istennel és embertársainkkal, az istenfiúság értékmagaslatára való felemelkedést. Az üdvözülés nem a dogmáktól és érdemszerző cselekedektől függ, hanem az igaz és jó élet megélésétől, az ember szellemi és erkölcsi teljességének elérésétől. Az üdvözülés által teljesebb lesz a teremtménye műve.

Az üdvözülés folyamatában útmutatást jelent számunkra Jézus élete és tanítása. A názáreti próféta az üdvözülés előfeltételének tartja gyökeres belső megváltozásunkat és újjászületésünket, hogy ezáltal életeszménye és célja megvalósulhasson. Jézus szerint az üdvözülés mindig tőlünk indulhat ki. A példázatbeli tékozló fiúhoz hasonlóan, nekünk kell vállalnunk az üdvözüléssel járó minden küzdelmet, áldozatot, szenvedést és jóvátételt.

Az üdvözülés végső kritériuma Isten, aki megkülönböztetés nélkül szereti az embert, türelmes iránta és kész a megbocsátásra. Ő „azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön, és eljusson az igazság megismerésére“.** Isten az ember üdvözülését nem rendkívüli, természetfeletti módon hajtja végre, mintegy megszakítva a történelem folyását, hanem úgy, hogy az emberi lélek mélyen küzdelemre készítet az erkölcsi rossz ellen, megtérésre szólít és szolgáló szeretetre ösztönöz.

Az Isten szeretetében gyökerező élet békéjét, örömét és boldogságát már itt a földön tapasztalhatjuk; a halál sem választhat el minket Istentől. A tanácskozás folyamán a kongresszus résztvevői félreértésnek tartották az üdvösségnek egyoldalú túlvilági beállítását. Az üdvösség nemcsak eljövendő, hanem itt és most elkezdődő valóság, és éppen a jelenbeni cselekvés ösztönzője, mely változásra, belső és külső átalaku-

* Mk. 12,31; Gollwitzer, H. a „bűnök fejedelmének“ nevezi a második parancsolat be nem tartását.

** 1Tim 2,4. Az idézett szöveg a Magyar Bibliatanács által 1977-ben kiadott Bibliából való.

lásra vezet. Az üdvösségre való törekvés és az evilági cselekvés dinamikus, egymásra átsugárzó viszonyban áll egymással.

Az üdvözülés a béke kiinduló pontja. Alapja a belső békénk, lelki életünk teljessége. A lelki béke kizárólagos keresése azonban egy igazságtalan társadalmi rendben ellentmond a vallás lényegének. Éppen azért az üdvösség munkálása csak akkor hiteles és hitelképes, ha törekedünk minden áron érvényt szerezni az igazságosság és a szeretet követelményeinek is. A lelki béke és az üdvözülés egységére utal Jézus a názáreti zsinagógában mondott beszédében: „Az Úr lelke van énrajtam, mert felkent engem, hogy evangéliumot hirdessek a szegényeknek; azért küldött el, hogy a szabadulást hirdessem a foglyoknak, és a vakoknak szemük megnyílását; hogy szabadon bocsássam a megkínzottakat.“*

II. Az IARF 2. számú munkacsoportja a kongresszus témáját „*Vallásos tanítás és gyakorlat; a lelkiség (spiritualitás) fejlesztése*“ szemszögéből közelítette meg. Vizsgálat tárgyává tette a tagegyházak hit és erkölcs normáit, a hit fejlesztését szolgáló lelki gyakorlatait, és a vallásos élet eredményeit a mindennapi életben.

Az előadások és megbeszélések során megállapítást nyert, hogy élet-hivatásunk betöltése igényli mind a vallásos öntudat fejlesztését, mind az állandó lelki megújulást és tökéletesedést. Belső békénk, lelkiségünk megismerése fontos, mert a békéhez vezető vallásos út sok tekintetben különbözik a világ útjaitól, jóllehet ez a béke is ebben a világban valósul meg. A vallás gyökerei bár túlmutatnak a világon, mégis az emberek és népek között fejtik ki hatásukat.

A lelkiség művelésének jelentősége napjainkban abban áll, hogy segít legyőzni a béke jelenlegi válságát, melyet három veszélyforrás táplál:

- a) a nukleáris fegyverkezés, mely az emberiség megsemmisítésével fenyeget;
- b) a környezet szennyeződése, mely a természet pusztulását idézi elő;
- c) az elidegenedés növekedése, az emberek, népek és kultúrák között, mely romláshoz vezet.

A vallás feladatát a válság leküzdésében a kongresszus a következőkben körvonalazta:

1. A válság gyökerei az emberben vannak, mert ő készíti a nukleáris fegyvereket, rombolja a környezetet és fenyegeti az élet fennmaradását. A vallás feladata: tudatosítani, hogy mi teremtmények vagyunk ebben a világban. Ugyanakkor megmutatni az igazsághoz vezető utat azáltal, hogy a lelkiség gyökereit igyekszik bennünk állandóan művelni és erősíteni.

2. A vallás feladatát képezi az emberek szorosabb együttműködésének kialakítása és fejlesztése. A vallásnak segítenie kell, hogy a sokféle kultúrához tartozó, különböző hitet valló emberek egymásra találjanak és közösen dolgozzanak a világ és az emberiség egységéért, és békés életéért.

3. A vallás feladata: visszaadni számunkra a reménységet, mint életmegtartó erőt. Ez pedig a lelkiség szüntelen művelésével érhető el, melyet a különböző vallásos gyakorlatok, a hit és cselekedet egységén alapuló élet által fejleszthetünk és erősíthetünk az emberben.

* Lk 4,18—19.

4. Az unitárius kereszténység a lelkiesség művelésével és egységbe formálásával arra törekedik, hogy a belső békében élő embert a külső béke, a világ és az ember szolgálatainak cselekvő munkásává nevelje.

III. „Társadalmi bizonyágtétel és vallásos akció; vallásos hozzájárulás a békéhez“ címen foglalkozott az IARF 3. számú munkacsoportja a leszerelés és a béke sorsdöntő kérdésével.

A mai helyzet elemzése azt mutatja, hogy a világ békéjét és vele együtt magát az életet egy megsemmisítő termonukleáris háború veszélye fenyegeti. A kongresszus szembeállította a fegyverkezésre költött milliárdokat a mélyülő gazdasági válsaggal, mely különösen a fejlődő országokat sújtja, és fenyegeti a békét. Ha nincs is kimondott háború, naponta ezreket pusztít el az éhínség gazdag és szegény országokban egyaránt. Az igazságtalanság különböző formáiból fakadó nyomorúság és szenvedés példátlanul megnövekedett. Újra előtérbe került a faji, társadalmi, vallási megkülönböztetés, ami gyakran önmagában elég ok a háborúra.

A két világháború előtti időszakban az volt az általános felfogás, hogy a háború szükséges rossz; az éhség, nyomorúság, elnyomás, megkülönböztetés az életnek szükséges velejárói. Azok a felsőbbrendű fajok és társadalmi osztályok, valamint az alacsonyabbrendű fajok és jog nélküli osztályok közötti áthidalhatatlan ellentétek természetes eredményei. A második világháború után mind nagyobb mértékben érvényesült az a felfogás, hogy a béke megőrzése érdekében mindenekelőtt ki kell építeni minden egyes nemzet biztonságát. Ezért tartják jogosnak, bármilyen áldozat árán is, a hadi kiadások állandó növekedését. Ennek a felfogásnak a legbuzgóbb képviselői az iparilag fejlett országok, melyek az új fegyverek gyártásával és eladásával nagy nyereségekhez jutnak. „Biztonság“ címen a nemzetek egész sora fokozza az elnyomást és gyakorolja a megkülönböztetés elvét, igyekezvén ezáltal is ellensúlyozni az egyre erőteljesebben fellépő békemozgalmak hatását. A nagyhatalmak befolyási övezeteik kiterjesztésére törekednek a fegyverkezési verseny állandó fokozásával. A tudományos és technikai fejlődés, valamint a kultúra és civilizáció gyorsuló eredményei sajnos háttérbe szorulnak a hatalomért való versengéssel és az anyagi érdekkel szemben.

Mialatt Bécsben és Genfben folytatódnak a véget nem érő tárgyalások, a nagyhatalmak zavartalanul végzik a nukleáris fegyverek felhalmozását és új katonai támaszpontok kiépítését. A jelenleg rendelkezésre álló mintegy 50 000 nukleáris bomba száma 1990-re legalább 60 000-re fog növekedni. Az a vélemény viszont, hogy azok felhasználására úgysem fog sor kerülni, egyáltalán nem megnyugtató, mert minél inkább bíznak a katonák az ellenségre elsőnek mért csapás döntő sikerében, annál bizonytalanabbá válik azok alkalmazásának elkerülése. Súlyosbítja a helyzetet a középhatósugarú nukleáris rakétáknak Európában való megjelenése, és hogy a genfi tárgyalásoknak megszakadása óta a Szovjetunió és az Egyesült Államok közötti kapcsolat a lehető legmélyebbre süllyedt. A béke megmentésének ügye egyre sürgetőbbé vált. Az ENSZ béke- és leszerelési rendkívüli ülészakán elfogadott javaslat a nukleáris fegyverkezés azonnali befagyasztására, ami az azonnali veszélyt csökkentené, sajnos eredménytelen maradt.

A kongresszus egyöntetű megállapítása volt, hogy a nukleáris háború semmilyen körülmények között, sehol és semmiféle társadalmi rendszertől

nem igazolható. Az egyházaknak, vallási közösségeknek és hívőknek bizonyosságot kell tenniük arról, hogy nem hajlandók részt venni semmi olyan konfliktusban, mely tömegpusztító vagy kiszámíthatatlan hatású fegyverek bevetésével jár. Le kell állítani a nukleáris fegyverek kutatását, fejlesztését és gyártását; meg kell egyezni az atomkísérletek beszüntetésére, és támogatni kell minden kezdeményezést, mely a leszereléshez vezet, akár a hagyományos, akár a nukleáris fegyverzet terén. A béke az IARF központi ügye; az 1981. évi hollandiai kongresszus képviselői Hágában ún. „békeőrségen“ követelték az atomfegyverkezés megállítását és a leszerelést.

A béke nem merül ki abban, hogy nincs háború; nem is valami hatalmi szóval kikényszeríthető statikus rend fenntartása. A békét nem lehet igazságtalanságra építeni, mivel mint az emberi boldogság feltétele, lényegében az erkölcsi jogrend megvalósulása, mely az igazságosság állandó kereséséből fakad, és így az igazságosság műve, melyet az emberek őszinte jóra való törekvése valósít meg. Akkor van béke, ha Isten akarata valósul meg az emberben és nyer kifejezést cselekedeteiben. Gyakorlati megvalósításához az igazságosság mellett szükség van a kölcsönös bizalomra, a testvériségre, az ember méltóságának és jogainak tiszteletére. A béke egyben a szeretet gyümölcse is: szeretetben cselekedve az igazságot, a hívők minden jóakarátú emberrel összefogva teremthetik meg a békét. Így valósul meg Ézsaiás próféciája: „Kardjaikból kapákat kovácsolnak, lándzsáikból metszőkéseket. Nép a népre kardot nem emel, hadakozást többé nem tanul“.*

A kongresszus kifejezésre juttatta, hogy a béke érdekében minden áldozatra készen lennünk. Az egyházaknak és vallási közösségeknek mélyen át kell érezniük a béke megvédéséért való nagy felelősségüket. Egy olyan világrend megvalósulásáért kell küzdenünk, amely nem ismeri el egyetlen nemzet, vagy egyetlen vallás kizárólagos felsőbbségét. Mindent meg kell tennünk azért, hogy állandó párbeszédnek kezdődjenek a különböző felfogások között, a jóakarát, az egymásmellett létezés elismerése és a megértésre való törekvés szellemében. Valahogy úgy, ahogyan a második viágháború alatt Franciaország idegen megszállásának időszakában érvényesült az a felismerés, hogy: „Együttműködni mindazokkal, akik hisznek Istenben és akik nem hisznek benne, a végső cél, az egyetlen közös törekvés: a felszabadulás érdekében“.

A béke érdekében meg kell találnunk annak a módját, hogy a párbeszédbe bevonjuk azokat az államférfiakat, akik a nemzetközi életet közvetlenül irányítják és ellenőrzik. A tudósokat és katonákat rá kell bírunk arra, hogy a vallási és erkölcsi szervezetek vezetőivel, a filozófusokkal, tudósokkal és humanistákkal együtt vizsgálják meg a béke megőrzésének lehetőségét, addig, amíg az még nem késő. Ugyanakkor szüntelenül hangsúlyoznunk kell a személyes érintkezés és a tárgyalások fontosságát. A kongresszus szükségesnek látta azt is, hogy az IARF nemzetközi síkon tevékenyebben együttműködjék az ENSZ szervezeteivel és kapcsolatot építsen ki olyan nemzetközi vallásos szervezetekkel mint a „Vallás és Béke Világkonferenciája“, a „Keresztény Békekonferencia“, az „Európai Egyházak Tanácsa“, hogy közös fellépésüknek erőteljesebb legyen a súlya.

* Ezs 2,4

A kongresszus tagjai egyhangúlag sürgették, hogy összefogva más békeszerető emberekkel, az IARF tagegyházai kettőzzék meg erőfeszítéseiket a fegyverkezési verseny ellen, a nukleáris fegyverek betiltásáért és az általános leszerelésért. Az élet követelménye, hogy a hívők és nem-hívők együtt munkálkodjanak a békéért.

IV. Az IARF 4. számú munkacsoportja „*Vallás és modern társadalom; időszerű problémák kihívása*“ címen tárgyalta a kongresszus témáját.

A munkacsoport nem szépitette a helyzetet. Érzékenyen felfigyelt napjaink nagy kérdéseire, mélyrehatóan elemezte a társadalmat foglalkoztató problémákat, mint a gazdasági válság, nemzetközi gazdasági rend, szegény és gazdag országok közötti ellentét, emberi jogok védelme, házasság és család válsága, — melyeknek megoldásától függ az emberiség jövője. Megállapítást nyert, hogy az utolsó IARF kongresszus (1981, Hollandia) óta a helyzet romlott. Korunk társadalmi feszültségei és ellentmondásai sokrétűen megosztják az emberiséget. A folytatódó világgazdasági nehézségek országokat sodornak a csőd szélére, emberek millióit kárhóztatják munkanélküliségre és további milliókat fosztanak meg az alapvető létfenntartási eszközöktől. Ugyanakkor növekednek a társadalmi igazságosságot fenyegető veszélyek. Az Észak—Dél közötti konfliktusokból tömeges igazságtalanság, elnyomás, éhezés és halál támad. Egyes területekben erősödik a vallási fanatizmus, mely komolyan veszélyezteti az ott élő egyházak, vallási közösségek és hívők alapvető jogait.

A kongresszus egyhangú megállapítása volt, hogy a mai társadalom időszerű problémái megoldásának teológiai alapját az emberiség egysége és az emberszeretet képezheti. Ennek alapján kell tudatosítanunk, hogy mi, emberek, *egy* világban élünk és mindinkább egymásra vagyunk utalva, mert Isten „Az egész emberi nemzetet egy vérből teremtette, hogy lakjon a föld egész felszínén“*. A gazdasági, kulturális, vallási és más jellegű kapcsolatok is egyre jobban összefognak bennünket; mindinkább szükségessé válik az együttműködés emberek, népek és országok között. A vallásos hit elkötelezést jelent különösen az emberszeretetre nézve. Ennek jegyében állást kell foglalnunk a megkülönböztetés minden mai formája ellen, mint pl. a rasszizmus, rabszolgaság, nők elnyomása stb. Hozzá kell járulnunk a házasság és család erősítéséhez. Hozzá kell járulnunk a harmonikus emberi együttéléshez és a társadalmi igazságosság következetes megvalósításához.

Az emberi személy méltósága és jogai, a konferencia megállapítása szerint, a vallás alapkérdései közé tartoznak. Az emberi méltóság nem statikus fogalom, hanem dinamikus emberi állapot, humánus tevékenység, amely jogok gyakorlásában és köteleességek teljesítésében nyilvánul meg. Az emberi jogok alapját az emberi személy méltósága képezi. Az IARF 4. számú munkacsoportja az ENSZ-nek az emberi jogokról szóló nyilatkozata alapján részletesen foglalkozott az ember alapvető jogaival. Ezek közül kiemelte az embernek jogát az élet alapvető biztosítékaihoz, mint: az önrendelkezéshez, kulturális azonosságához, a közösség döntéshozatalában való részvételhez, vélemény nyilvánításához, személyes méltóság biztosításához. Mindezeket még kiegészítette azzal, hogy az embernek joga van a környezet védelmére, a fejlődésre, a békére.

* ApCsel 17,26

A tárgyalások folyamán egyre jobban tudatosult az a felismerés, hogy az emberi jogokat nem lehet a társadalmi igazságosság, a fejlődés és a béke ügyétől elkülönítve kezelni. Az ember személyes méltóságát és jogait csak a társadalommal való integráltságban lehet reálisan elképzelni.

A kongresszus, az IARF szellemi hagyatékához hűen, állást foglalt a lelkiismeret- és vallásszabadság mellett, és szolidaritásra szólított mindazokkal az egyházakkal és vallási közösségekkel, melyeknek vallási, kulturális és etnikai sajátosságuk miatt üldöztetésben van részük.

V. A kongresszus munkálataiban megnyilvánult az IARF-re jellemző vallási-teológiai pluralizmus, inkluzivitás és nyitottság. A kongresszus feltárta és gyakorlatban igazolta, hogy a különböző teológiai és világnézeti alapokról el lehet jutni korunk nagy kérdéseinek felismeréséhez és részt venni azok megoldásában. Nyitott kérdés azonban, hogy meddig mehetünk el a pluralizmusban? A különböző nemzetek, nyelvek és kultúrák sokfélesége között élő tagegyházak képviselői csak azt keresték, ami a különféle vallási—teológiai felfogásokat összekapcsolja és amiben megvalósítható a közös érdekű együttműködés. Ez a pluralizmus azonban nem jogosít fel bennünket arra, hogy csak a hasonlóságokat vegyük észre és mellőzzük a különbözőségeket. Identitásunk érdekében látnunk kell nemcsak azt, ami egybeköt, de azt is, ami elválaszt.

Jellemző volt a kongresszus lelkiségére az elégedetlenség és türelmetlenség a világban uralkodó állapotokkal szemben. Egy olyan világban, amelyben az emberek lehetőségei szinte korlátlanok, mégis jelen van a szegénység, a megkülönböztetés, az elnyomás és közvetlenül fenyeget egy világgpusztító nukleáris háború. A tanácskozás folyamán ezzel kapcsolatban felvetett kérdésekre egyértelmű válasz fogalmazódott meg. Az egyház, a vallási közösség felelősséget hordoz az emberért és a világért. „Vallásos út a békéhez” — hirdette a kongresszus jelmondata; az előadók és a felszólalók egybehangzón állapították meg, hogy az IARF ezután is kész résztvállalni az emberiségért viselt felelősségben. Hogy felelősek vagyunk az emberért és a világért — ez megvalósult az IARF eddigi kongresszusain. Az emberi jogok, társadalmi igazságosság, lelkiismeret- és vallásszabadság, a béke súlyos kérdéseiben egyre erősödő hangot hallatott a kongresszusok sora. Az egyhangúlag elfogadott zárónyilatkozat is erőteljesen tükrözi, hogy az IARF mélyen átértzett felelősséggel viseltetik az emberiség jövője iránt és odaadóan támogatja a béketörekvéseket.

A kongresszus az emberiség nagy problémáit a lelki-erkölcsi tökéletesedés és a hit útján látja megvalósíthatónak. Korunk társadalmi feszültségei és nagy kérdései sokrétűen megosztják az emberiséget. Szerepe van a vallás és az egyházak tevékenységének a lelkiismeret és a közvélemény befolyásolásában; elősegíthetik a humánusabb társadalom építését, hozzájárulhatnak az emberiség emberibbé formálásához. A szekularizálódó világban azonban csak akkor lesz élő hatása a vallásnak, ha a hívők istenszeretetükről konkrét módon tanúságot tesznek az ember szeretetében és szolgálatában. A szeretet képes egyesíteni és összefogni az embereket. Az emberszeretet jegyében jobban, mint bármikor egyesülnünk kell az igazságosság, az ember méltósága, új gazdasági és erkölcsi világrend, és mindenekelőtt a béke szolgálatában. Az egyházak nem kapcsolódhatnak olyan tanhoz vagy gyakorlathoz, mely ellentmond Isten emberszeretet parancsának. De tétlenek sem lehetnek, mert benne élnek

a társadalomban és felelősek mindenért, ami abban történik. Az ember úgy lesz egyre jobb hívő, hogy egyre inkább emberségesebb lesz.

Ha a kongresszus mérlegét szeretnénk megállapítani, röviden csak annyit mondhatnánk, hogy a kongresszus sikere felülmúlta a hozzáfűzött nagy várakozásokat. Az IARF közeli és távoli tagjai találkozhattak, a nagygyűlés hat napja közelebb hozta őket egymáshoz, elmélyítette bennük az IARF munkája fontosságának tudatát, ráébredtette őket arra, hogy a nyilvánvaló különbségek ellenére is alapvetően egyek az ember és a világ szolgálatában. A megbeszéléseken, istentiszteleteken, ünnepélyeken többirányú kölcsönhatás és lelki gazdagodás vált lehetségessé. Az IARF életében a tokiói kongresszus ünnepélyes megnyilvánulása volt a tagegyházak közötti viszony további megerősítésére irányuló szándéknak, a kölcsönös bizalom szellemében történő együttműködés fejlesztésének. A kölcsönös erősítés és inspirálás, az elvi jelentőségű állásfoglalások és feltételek, és az a felismerés, hogy az életnek igazságban és békében kell kifejezést nyernie — körvonalazzák az Unitárius Világszövetségnek és tagegyházaknak a következő évek munkáját.

A KONGRESSZUS NYILATKOZATA

Az IARF — Unitárius Világszövetség — Tokióban tartott 1984. évi XXV. kongresszusa, mely első alkalommal ülésezik Ázsiában, folytatja és tovább viszi ennek az 1900-ban alapított pluralisztikus vallási szervezetnek nagy hagyományait. A mai helyzet súlyosabb, mint az előző üléseink alkalmával. Tudatában vagyunk a nukleáris veszélynek, mert Hiroshima és Nagasaki országában gyűlésezünk.

Az emberi létet fenyegető veszély olyan problémákból ered, mint a nukleáris fegyverkezési verseny eszkalációja, Észak és Dél közötti szakadék mélyülése, a természet rombolása és az emberek elidegenedése. Ebben a helyzetben feltétlenül szükséges, hogy Kelet szellemi kultúrája és Nyugat modern civilizációja együtt dolgozzék napjaink válságának leküzdése és az igazságos béke megteremtése érdekében.

„Vallásos út a békéhez; keleti kezdeményezés és nyugati válasz“ az a téma, melynek megtárgyalására összegyűltünk, és egymás közt állandó dialógusban állítjuk, hogy a béke és igazságosság a legmagasabb értékek valamennyi nép számára. Hasonlóképpen állítjuk, hitfelfogásunk szellemében, hogy vallásszabadság és vallási együttműködés szükséges a béke céljainak eléréséhez.

A vallásos embereknek fel kell ismerniök, hogy a vallási különbözőségek gyakran súlyosbítják a más természetű különbségeket. A békéért és igazságosságért folyó küzdelem egységet képez, amelyben minden vallás híveinek el kell kötelezniük magukat, tekintet nélkül sajátos kapcsolataikra.

Az emberiség sorsa és a civilizáció fordulópontja

Nukleáris korszakunkban, amikor az iparilag fejlett nemzetek hatalmas romboló erővel rendelkeznek, a nemzetközi béke és biztonság megvalósítása sürgős ügy lett. A nemzetek közötti feszültség naponként fokozódik és a fegyverkezési verseny mind jobban növekedik a nagyhatalmak-